

Slovenski Pravniki.

Leto XXV.

V Ljubljani, 15. decembra 1909.

Štev. 12.

Naša petindvajsetletnica.

S to številko je slovenski pravniški list izpolnil petindvajset let, odkar izhaja pod imenom »Slovenski Pravniki«.

Začel ga je izdajati o novem letu 1881 blagopokojni ljubljanski odvetnik dr. Alfonz Mosché. Tedaj je bilo sploh nastalo bolj živahno gibanje v Slovencih, na javnem in slovstvenem polju, vzlasti v središču. Nastopil je tudi notranjepolitični preobrat, ki je zagotavljal slovenskemu narodu jamstva za svobodnejši duševni razvoj, predvsem pa ravnopravnost njegovega jezika v šoli in uradu. Zato se je mislilo, da morajo tudi slovenski pravniki, zavedajoči se svoje visoke pozicije in lepe naloge v probujenem narodu, stopiti s svojim glasilom na dan in plan. In kako je ravno prav došlo!

Velika večina tedanjih sodnih uradnikov, vzlasti višjih, tudi ob novem vladnem zistemu, nikakor ni hotela verjeti, da se more in mora pričeti dosledno slovensko uradovanje, in protivili so se mu z vsemi predsodki stare nemške šole, pa tudi protinarodne politike. V letih 1880 in 1881 je vsled tega napočila jezikovna praksa, ki bi bila lahko postala usodepolna. Nekatera sodišča — in to na Kranjskem! — so slovenske vloge in zapisnike naravnost odklanjala, druga so jih nemški reševala Zgodilo se je pa tudi, da je okrajno sodišče kamniško v pravdi zaradi motene posesti izdalo slovenski končni odlok. Nadsodišče graško je v tem uradoma zapazilo ničnost in zaukazalo, da se slovenskima strankama odvzame slovenski odlok in ga nadomesti z nemškim. Vrhovno sodišče je vse to potrdilo in v utemeljevanju načelno izreklo, da slovenski jezik kratkomalo ni za sodišča deželnonavadni jezik! In nadsodišče graško se je podvivalo ter to vrhovnosodno odločbo prijavilo vsem sodiščem

Tedaj je ravno dobro začel izhajati »Slov. Pravniki« in njemu, oziroma peščici slovenskih pravnikov, okolo njega zbranih, gre prva zasluga in hvala, da se je proti takšni jezikovni praksi

takoj organizoval odpor, ki je tudi, vzlasti parlamentarnim potom, dosegel popoln uspeh. Tedanji justični minister dr. Pražák je izdal l. 1882. znano odločno jezikovno naredbo, s katero je na mah pregnal vse strahove in položil temelj bodočemu slovenskemu uradovanju. Videti je pa iz tega, da se je »Slov. Pravník« porodil v časih, ki so bili težavni spričo tega, da je večina pravnikov, službujočih na Slovenskem, naravnost mrzila narodov jezik in že zategadelj odrekala slovenskemu pravniškemu listu sleharno podporo. Računati mu je bilo le z majhnim številcem mlajših sotrudnikov, kar mu pa ni moglo zagotoviti rednega obstanka. Doba njegova ni bila v tem pogledu mnogo boljša od dobe (1870 – 1874), v kateri je idealni dr. Razlag izdajal »Pravnika slovenskega«, pa moral z njim prenehati zbok premajhne duševne podpore. Iz istega razloga je tudi dr. Moschéto v »Slovenski Pravník« izhajal samo do konca 1883. leta.

Potreba slovenskega pravniškega lista je pa ostala latentna. Slovensko uradovanje se je pod ščitom Pražákove naredbe hitro širilo, po mnogih okrajih, koder prebivajo Slovenci, ni bilo več izjema, temveč je postajalo pravilo. Pravična stvar je sama ob sebi zmagovala, in justično ministrstvo, še vedno pod vodstvom drja. Pražáka, je tuptatam še poskrbelo, da se ravnopravnosti slovenski niso delale ovire. Tako je l. 1887 izšel za nadsodišči graško in tržaško ukaz, da se imajo na slovenske zemljiškknjižne vloge vršiti knjižni vpisi v slovenskem jeziku, ukaz, ki je vzbudil vihar protestov od strani nasprotnih deželnih odborov in zborov ter interpelacije v državnem zboru. Onegavilo se je tudi z zaničljivim argumentom, da je slovenščina za pravniško stroko popolnem neizobražena To krivično natolcevanje je moralo roditi odpor in značilno je, da inicijativa, naj se „Slovenski Pravník« zopet oživi, izšla je od predsedstva deželnega sodišča ljubljanskega. In ne motimo se, da je kolikor toliko vplival tudi genij ministra drja. Pražáka, ki je, odločno pobijajoč vse protestne razloge, dokazal v parlamentu upravičenost svojega ukaza. Tako je na prigovarjanje odvetnik dr. Mosché z l. 1888 nadaljeval izdajanje »Slovenskega Pravnika« in sicer »sodelovanjem odličnih pravnikov«, med katerima sta zavzemala prvi mesti tedanji sodni predsednik Kočevar in višjesodni svétnik dr. Gertscher. Letnik ta ima po obliki in stvari izborna vsebino, kakor nalašč za klevetnike, ki so ravnokar

govorili ... Koncem l. 1888 je dr. Mosché izjavil, da je nameraval le v drugič »napotiti za slovenske juriste toli važno podjetje in ga izročiti o svojem času bodočemu pravniškemu društvu«.

Res se je v zadnjem trenutku osnovalo društvo »Pravnik«, ki se je že dolgo želelo in pripravljalo osobito v ta namen, da se zagotovi obstanek slovenskemu pravniškemu listu. Tako je z novim letom 1889 postal »Slovenski Pravnik« last in organ društva »Pravnika« ter ostal to nepretrgoma do danes, vseh 21 let. Ta primeroma dolga doba je najboljši dokaz, kako prav in srečno se je zasnova zveza med društvom in listom. Stanovsko in strokovno društvo ne more, če hoče uspešno izpolnjevati svoje naloge, pogrešati svojega posebnega glasila. Prav tako pa tudi list, ki je posvečen posebni stroki za manjše število interesentov, se ne okrepuje, nego pade prej ali slej, ako je navezan na posamezne osebe. To se je izkusilo dvakrat trikrat pri našem pravniškem listu, in hvaležno se moramo danes spominjati mož, ki so pred 21 leti rešili, upajmo za vedno, slovensko pravniško glasilo s tem, da so mu dali v društvu zaslombo, trdno zavetišče.

»Slovenski Pravnik« je torej dovršil četrto stoletje. Ves ta čas je, programu zvest, gojil slovensko pravoslovstvo, skrbel za razvoj, enakost in popolnost slovenskega pravniškega jezika, bil šola za praktično pravno življenje in ogledalo stanovskih in kulturnih teženj domačega pravištva, osobito kolikor jih je zastopalo društvo »Pravnik«. Vzlasti od l. 1888 naprej so bili vsi njegovi posamezni zvezki zasnovani in urejevani tako, kakor pri znamenitejših drugorodnih pravniških časopisih, da so se za teoretičnimi razpravami vrstili praktični pravni slučajji iz sodne, odnosno upravne prakse, za temi književna poročila in naposled dnevne raznosti, ki pravnika vobče zanimajo. Na podlagi tega ni težko ugotoviti, da se je v 25-ih letnikih »Slov. Pravnika« nabralo jako mnogo predvsem pravnoznanstvenega gradiva, in da o pomanjkanju slovenske pravne literature ne more biti več govora. Dokaz je to, da slovenskemu narodu, ki je v zadnjih treh desetletjih tako izvanredno napredoval na slovstvenem polju sploh, tudi glede pravoznanstva posebej ni odrekati predpogojev za nadaljnji, samorastli razvoj — seveda pred pravičnim sodnim stolom. Tembolj upravičena je ta zahteva, ker vse to, kar se je doslej ustvarilo, je delo za znanstvo in znanstveno napredovanje

naroda vnetih mož, požrtovalnih mož, ki so si morali od svojega počitka utrgati čas, da so zadostili svojemu resnemu stremljenju. Ne razpolagamo z učenjaki po poklicu, ki v drugih narodih morejo živeti zgolj pravoznanstvu in je naravno, da lahko zalagajo svoje pravno slovstvo. Tudi s tega stališča je presojati naše pravoznanstveno delovanje in, ako bi živeli v času objektivnosti in stvarnosti, mogli bi tudi od svojih nasprotnikov zahtevati priznanja glede na dejstvo, da naše pravništvo iz svojih moči in iz notranjega navdušenja vzdržuje »Slovenskega Pravnika«, edini pravniški list na avstrijskem jugu, od Kotorja pa do Dunaja!

Očitanja, da slovenski jezik ne bi bil goden za pravniško izražanje in uradno rabo, je menda sedaj konec. Takšno očitanje so smelo izrekli narodni naši nasprotniki, ki našega jezika sploh niso poznali. Sposobnost jezika je bila že davno dognana po slovenskih državnih in deželnih zakonikih in to v časih, ko je bilo slovstvo slovensko še v povojih. Sposobnost je bila dejansko pripoznana že po uradno prirejenih pravoslovnih predavanjih l. 1849. v Ljubljani in kasneje do l. 1854. po slovenskih stolicah na vseučilišču v Gradcu. Šlo je marveč za jednodnost v pravniškem besedoslovju in za stalno tradicijo v pravniškem izražanju sploh. Te jednodnosti in stalnosti naravno ni bilo, ker so se pravniki Slovenci učili po univerzah le v nemškem jeziku in so poznali le nemško pravno terminologijo in stilistiko. Ako je kdo hotel pozneje v praksi uradovati slovenski, moral si je kolikor toliko po svoje izbirati za pravne pojme in izraze primernih slovenskih besed. Tako je morala nastati pri nas negotovost in različnost v terminih in oblikah, kakor bi bila vsled enakih razmer morala nastati v drugih jezikih. Začela pa je giniti, čim so dobili domači pravniki v strokovni slovenščini pisan obdoben časopis. Ta je moral nadomestiti za prakso, česar pravniku tuje vseučilišče ni bilo dalo, namreč šolo za pravniško mišljenje in izražanje v narodnem jeziku, in kolikor dalj je tak časopis izhajal, kolikor bolj se je sam trudil za pravilnost, jednodnost in gibčnost strokovne slovenščine, toliko bolj so vse te lastnosti prodirale tudi v slovenskem uradovanju. To je eklatantno, ako primerjamo uradno slovenščino današnjih dni z ono v preteklem in polupreteklem času. Velika in skoraj izključna zasluga »Slovenskega Pravnika« je to, ki je vztrajno izhajajoč vzdrževal skupno pod-

lago pravniškega jezika od naraščaja do naraščaja. Razvoja še ni konec, kakor ga sploh v živem jeziku biti ne more, a dose-danji uspehi v znanstvu in v praksi so nepobitne priče, da je slovenščina že danes dovolj kvalifikovana za pravne in državne vede!

O petindvajsetletnici »Slov. Pravnika« smo morali sprego-voriti o teh poglavitnih plodovih njegovega delovanja. Bilo je mnogo puste ledine, katero je bilo treba preorati, in večjidel nasprotne sape niso pospeševale dela. Dejanski uredniki so bili »Slov. Pravniku«: od l. 1881. do 1883. dr. Ivan Tavčar, l. 1888. dr. Janko Babnik, od l. 1889. do 1892. dr. Danilo Majaron, od l. 1893. do 1897. dr. Makso Pirc in † dr. Viktor Supan, ter od l. 1898. pa do 1909. zopet dr. Danilo Majaron. Sotrudnikov, ki so pomagali v enem ali drugem predalu, je bila cela vrsta; ne-kateri so se odlikovali po posebno temeljitih razpravah, ki bi dičile tudi večje pravoznanstvene revije; nekateri že počivajo v hladnih grobovih. O vseh je reči, da si s sodelovanjem niso iskali časti ali plače, nego trudili se iz ljubezni do stvari. Hvala njim vsem, hvala pa tudi društvu »Pravniku«, ki listu ni bilo le gmotna, temveč tudi v marsičem duševna zaslomba!

Ko sedaj »Slovenski Pravniki« nastopa novo četrto stoletje, nimamo več straha za njegov obstanek. Oči nam morajo biti pa obrnjene na to, da se razvije in popolni v zmislu časovega na-predka in narodovih kulturnih teženj. Četudi dalječ, vendar na obzorju se nam kaže slovenska pravna fakulteta . . . Treba je torej na vso moč nadaljevati delo, da se ji vzgradi pristanišče in opremi s tem, kar je najnujnejše. Društvo »Pravniki« in glasilo njegovo naj imata to vedno pred očmi, a slovenski pravniki naj uvažujejo duha in potrebe časa. Upamo, da se to zgodi in da bo predvsem »Slovenski Pravniki« po svoji vsebini in svojem obsegu, po svoji dovršenosti — oznanjal prihod slo-venskih učnih stolic. Prva petindvajsetletnica je bila doba boja in dvomov, druga naj se prične z zavestjo, da je pot uglajena in da hočemo mirno, pa vztrajno napredovati!

Urednik.

